

FINNWATCH

Uutiskirje 1/2009

Laatijat: Päivi Pöyhönen ja Kristoffer Wilén
Julkaistu: 30.4.2009

Sisältö:
Tuoreet raportit
Uutisia maailmalta

FinnWatchin tuoreet raportit:

www.finnwatch.org

- **Stora Enso etelän eukalyptusmailla. Brasilian houkutukset sellujäteille maattomien, intiaaniheimojen ja afrobrasiliaisten kannalta katsottuina. Maippi Tapanainen. FinnWatch 2/2009.**
- **Köyhiltä rikkaille - Yritysten veronmaksu, kehitysmaat ja vastuullisuus. Esimerkkeinä Fortumin, Keskon, Outokummun ja Wärtsilän veronmaksu. Eeva Simola. FinnWatch 1/2009.**

FinnWatchin yhteistyökumppaneiden tuoreet raportit:

Elektroniikkajätettä viedään laittomasti kehitysmaihin
Suklaayritykset eivät valvo vielääkään työoloja
Elektroniikkayhtiöt pohtivat vastuuta kaivostasolle asti
Ruotsalaiset hedelmäostajat kehittävät eettisiä ohjeistoja, seuranta puutteellista
Ruotsalaisen tuontietanolin kestävyyskriteereitä on kehitettävä
Tanskalaiset eläke- ja sijoitusrahastot luopuvat osakkeistaan rypälepommiyrityksissä

Uutisia maailmalta

ILO perusti "ihmisarvoinen työ" -helpdeskin yrityksille
ILO julkaisi ensimmäisen raportin palkoista
HP ja SACOM kouluttivat yhteistyössä tehdastyöntekijöitä
Elektroniikkayhtiöt saivat Greenpeacelta nootin myrkyistä
Vietnamin hallitus: Jopa 400 000 menettää työpaikkansa
Laosin kalakannat ja uhanalaiset delfiinit vaarassa

Hepatiitti B:n kantajien syrjintä Kiinassa on yleistymässä
Bangladeshin tehdasturman uhrit saamassa vihdoin korvauksia
Greenpeace jäljitti romutelevision matkan Nigeriaan
WWF vaatii Neste Oililta välitöntä sitoutumista vastuulliseen palmuöljyn hankintaan
Suomi vie ohjusteknologiaa Israeliin
Veroparatiisien suoja kevenee joissakin maissa
Stora Ensoon liitetyt maakiistat leviävät
Amerikkalaisjärjestöt aloittivat elektroniikkayhtiöihin kohdistuvan kampanjan Kongon konfliktimineraaleista
Monikansallisten yritysten sääntelyelimen perustaminen esillä
Globaalin rahtauksen pimeä puoli
Grillaa Suomen meppiehdokkaita

FinnWatchin yhteistyökumppaneiden tuoreet raportit:

SwedWatch (www.swedwatch.org):

- **Elektroniikkajätettä viedään laittomasti kehitysmaihin.** Sähkö- ja elektroniikkaromua päätyy Aasiaan ja Afrikkaan purettavaksi, vaikka se on ongelmajätettä, jonka vienti EU:sta kehitysmaihin on kielletty. Näin osoittaa SwedWatchin tuore selvitys koskien sähkö- ja elektroniikkaromun (SER) reittejä kehitysmaihin. SwedWatch teki selvityksen osana kansainvälistä makeITfair-projektia. Euroopan ympäristökeskuksen alainen European Topic Center on Resource and Waste Management arvioi, että jopa 200 000 tonnia vanhoja televisioita, tietokoneita, jääkaappeja yms. päätyy vuosittain EU:n ulkopuolelle. SwedWatchin mukaan myös Ruotsista viedään romua laittomasti: tullitilastot kertovat, että esimerkiksi "käytettyjä" sylimikroja kuskattiin Ghanaan 9 euron kappalehintaan.
- **Suklaaryitykset eivät valvo vielääkään työoloja.** SwedWatchin tuore seurantaraportti osoittaa, että Nestlé ja Cloetta-Fazer eivät valvo vielääkään kunnolla plantaasiensa työoloja. Vuonna 2006 SwedWatch julkaisi selvityksen kaakaoplantaasiensa työoloista Ghanassa ja Norsunluurannikolla. Suurimmat ongelmat olivat silloin lapsityövoima, pakkotyövoima sekä terveydelle haitallisten torjunta-aineiden käyttö. Kolme vuotta myöhemmin Kraft Foods ei kiinnittänyt huomiota suurimpaan osaan hankinnoistaan, mutta vuodesta 2007 lähtien yritys on ostanut osan kaakaostaan Rainforest Alliance -sertifioituna.
- **Elektroniikkayhtiöt pohtivat vastuuta kaivostasolle asti.** Vielä muutama vuosi sitten elektroniikkayhtiöt eivät tienneet käyttävänsä kasvavan osan maailman metalleista. makeITfairin (ml. FinnWatch) vuonna 2007 julkaisemien metalliselvitysten ansiosta yhtiöt ovat alkaneet pohtia vastuutaan kaivostasolle asti. SwedWatchin ja SOMOn seurantaraportin mukaan HP, Sony Ericsson, Samsung, Motorola ja Philips ovat aktiivisimpia niiden tuotteissa käytettyjen metallien alkuperän selvittämisessä. Mikään niistä ei ole kuitenkaan julkaissut tarkkoja kaivos- ja jäljitystietoja. Yhtiöt ovat alkaneet myös kysellä metallien alkuperästä niiden alihankkijoilta.
- **Ruotsalaiset hedelmäostajat kehittävät eettisiä ohjeistoja, seuranta puutteellista.** SwedWatchin 2005 julkaiseman raportin mukaan yksikään Ruotsin suurimmista tuorehedelmien maahantuojista ei tuntenut alihankkijoidensa työoloja. Helmikuun 2009 seurantaraportti paljastaa, että kolme maahantuojaa on kehittänyt eettisiä ohjeistojaan, mutta työolojen seuranta on edelleen puutteellista. Esimerkiksi Everfreshiltä, joka hallitsee kolmasosaa Ruotsin hedelmämarkkinoista ja toimittaa hedelmiä pohjoismaiselle Coop-keijulle, järjestelmällinen valvonta puuttuu kokonaan. Chilessä ja Etelä-Afrikassa kausityöntekijät kärsivät mm. nälkähälytyksistä, terveysongelmista ja ay-oikeuksien rajoituksista.
- **Ruotsalaisen tuontietanolin kestävyyskriteereitä on kehitettävä.** Etanoli on ilmaston kannalta parempi vaihtoehto kuin fossiiliset polttoaineet, mutta sen tuotantoon liittyviä kriteerejä tulisi kehittää sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävämpään suuntaan. SwedWatchin mukaan ruotsalaisen etanoliyrityksen SEKABin asettamat kestävyyskriteerit brasilialaiselle tuontietanolille

eivät ritä. Sokeriruokopelloilla työskennellään yhä 10-11 tuntia päivässä kuutena päivänä viikossa. Myös SEKABin tuotantosuunnitelmissa Tansaniassa on monia riskitekijöitä.

DanWatch (www.danwatch.dk):

- Tanskalaiset eläke- ja sijoitusrahastot luopuvat osakkeistaan rypälepommiyrityksissä.

Monet Tanskan eläke- ja sijoitusrahastot ovat olleet rypälepommeja valmistavien yritysten suuromistajia, vaikka Tanska on allekirjoittanut rypälepommien kieltosopimuksen. Sen jälkeen kun DanWatch nosti omistussuhteet päivänvaloon, monet rahastoista myivät omistuksensa julkisen paineen alla. DanWatchin mukaan myös suomalaisen Sampo-pankin omistajalla Danske Bankilla oli rypälepommiyritysten osakkeita, mutta se on sittemmin myynyt osakkeensa ja kirjannut aseyritykset mustalle listalle.

Uutisia maailmalta

ILO perusti "kunnon työ" -helpdeskin yrityksille

Kansainvälinen työjärjestö ILO on perustanut maksuttoman tietopalvelun, helpdeskin, yrityksille liittyen ILO:n "kunnon työ" (decent work) -teemaan ja työoikeudellisiin asioihin. Sekä yritysjohtajat että työntekijät voivat kysyä helpdeskiltä kysymyksiä kuten "mikä on nuoren työntekijän ikäraja työharjoitteluun, jos se sisältää yötyötä". Tähän ja moneen muuhun kysymykseen ILO lupaa vastata parissa päivässä, maksimissaan kahden viikon sisällä.

Lue lisää: <http://www.ilo.org/public/english/employment/multi/download/helpdesk-en.pdf>

ILO julkaisi ensimmäisen raportin palkoista

Kansainvälinen työjärjestö ILO julkaisi ensimmäisen raportin globaalista palkkakehityksestä (Global Wage Report 2008/2009) vuoden 2008 lopussa. Sen mukaan maailmanlaajuinen talouskriisi aiheuttaa leikkauksia miljoonien ihmisten, erityisesti köyhimmän väestönosan, palkkoihin. ILO:n raportti kertoo karua tarinaa myös palkkaerojen kasvusta. Niistä on tullut sosiaalisesti kestäättömiä kahdessa kolmasosassa tutkimuksen maista. Eniten palkkojen epätasa-arvo on kasvanut teollisuusmaista Saksassa, Puolassa ja USA:ssa sekä muista maista Argentiinassa, Kiinassa ja Thaimaassa.

Lue raportti: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_100786.pdf

HP ja SACOM kouluttivat yhteistyössä tehdastyöntekijöitä

Tietokonejätti Hewlett-Packard (HP) ja kiinalainen makeITfair-projektiin kuuluva ihmisoikeusjärjestö SACOM aloittivat vuonna 2008 uudenlaisen yhteistyön HP:lle laitteita valmistavien työntekijöiden tietoisuuden lisäämiseksi. SACOM koulutti HP:n alihankkijan työntekijöitä työoikeuksista ja auttoi perustamaan puhelinpalautesysteemin. Koulutus on uraa uurtava elektroniikkateollisuudessa, mutta vaateteollisuus on tehnyt vastaavaa yhteistyötä järjestöjen kanssa jo vuosia. FinnWatch julkaisi SACOM:in kanssa raportin elektroniikkatehtaiden työoloista maaliskuussa 2009.

Lue artikkeli: <http://www.csr-asia.com/index.php?id=13225>

Elektroniikkayhtiöt saivat Greenpeacelta nootin myrkyistä

Greenpeacen elektroniikkayhtiöiden ympäristötekojen Guide to Greener Electronics -vertailun

(11:sta seuranta) putoajia ovat HP, Lenovo ja Dell. Ne ovat nimittäin kaikki luistamassa aikaisemmista lupauksistaan poistaa PVC ja bromatut palonestäjät tuotteistaan tämän vuoden loppuun mennessä. Nokia piti pintansa vertailun kärjessä. Nokian uusissa malleissa ei ole esimerkiksi käytetty PVC:tä vuoden 2005 jälkeen.

Lue vertailu: <http://www.greenpeace.org/international/campaigns/toxics/electronics/how-the-companies-line-up>

Vietnamin hallitus: Jopa 400 000 menettää työpaikkansa

Vietnamin hallituksen mukaan 300 000 - 400 000 ihmistä menettää työpaikkansa vuonna 2009 talouskriisin seurauksena. Leikkaukset koskevat etupäässä vientiteollisuuden kuten vaate- ja kenkätehtaiden työpaikkoja. Jo 6 000 siirtotyöläistä on joutunut palaamaan kotimaahansa Vietnamin ulkopuolelta laman takia. Vietnamin on työkäisiä ihmisiä yhteensä 45 miljoonaa, joista puolet työskentelee maa-, metsä- ja kalataloudessa.

Lue artikkeli: <http://in.reuters.com/article/asiaCompanyAndMarkets/idINHAN42095020090320>

Laosin kalakannat ja uhanalaiset delfiinit vaarassa

Mekongin ainutlaatuinen Siphandone-vesiputousalue Etelä-Laosissa on vaarassa. Yksi suunnitelluista suurpadoista on aiottu rakentaa putousten lähelle, mikä uhkaa kalakantojen lisäksi myös erittäin uhanalaisia irrawaddyndelfiinejä. Nopeasti lisääntynyt sähköntarve naapurimaissa Thaimaassa ja Vietnamin on lisännyt painetta rakentaa patoja Laosiin. Hanke on joutunut tiedemiesten ja Mekongin pelastamiseksi kampanjoivien kansalaisjärjestöjen hampaisiin. Laosiin on rakennettu jo seitsemän patoa ja 11 on suunnitteilla.

Lue artikkeli: <http://www.guardian.co.uk/environment/2009/mar/13/laos-hydroelectric-dam>

Hepatiitti B:n kantajien syrjintä Kiinassa on yleistymässä

Maaliskuussa 2009 julkaistun tutkimuksen mukaan monikansallisten yhtiöiden syrjintä hepatiitti B-viruksen kantajia kohtaan Kiinassa on yleistymässä. Kansalaisjärjestö Beijing Yirenping Center raportoi, että peräti 84 prosenttia sen tutkimista yrityksistä vaati työnhakijoilta pakollisia testejä sairauden toteamiseksi. Syrjintäkäytäntöä noudattivat myös useat elektroniikka-alan yhtiöt. Tutkimus on linjassa FinnWatchin julkaiseman raportin "Playing with Labour Rights" kanssa. Siinä kerrottiin hepatiitti B:n kantajien syrjinnästä mm. Microsoftin ja Sonyn alihankkijatehtaissa.

Lue artikkeli: <http://www.csr-asia.com/index.php?id=13118>

Bangladeshin tehdasturman uhrin saamassa vihdoin korvauksia

Huhtikuun 11 päivänä 2009 tuli kuluneeksi tasan neljä vuotta siitä, kun Spectrumin vaatetehtas Bangladeshissa romahti. Onnettomuudessa kuoli 64 ja loukkaantui 80 työntekijää, joista 54 vakavasti. Kansainvälinen Clean Clothes -kampanja raportoi, että uhreille ja näiden omaisille perustettu rahasto on vihdoin edennyt tyydyttävästi korvausten maksamisessa. Rahaston perustivat entinen ostaja Inditex (Zara) ja kansainvälinen tekstiili-, vaatetus- ja nahka-alan työläisten liitto ITGLWF.

Lue artikkeli: <http://www.cleanclothes.org/fourth-anniversary-of-the-spectrum-factory-collapse-in-bangladeshanive>

Greenpeace jäljitti romutelevision matkan Nigeriaan

Greenpeacen mukaan jopa 75-80 prosenttia EU:n sähkö- ja elektroniikkaromusta päätyy asianmukaisen käsittelyn sijasta esimerkiksi kaatopaikoille tai kehitysmaihin. Tämän todisti myös Greenpeacen koe, jossa ympäristöjärjestö asensi täysin rikki olevaan, mutta uudelta näyttävään televisioon jäljittimen ja toimitti sen määräysten mukaisesti kunnalliseen jätteenkäsittelyyn Britanniassa. Lainsäädännön vastaisesti romutelevisio lähtikin paikalliselta jätefirmalta eteenpäin ja päätyi lopulta Nigeriaan hajotettavaksi tai kaatopaikalle dumpattavaksi.

Lue uutinen: <http://www.greenpeace.org/international/news/e-waste-nigeria180209>

WWF vaatii Neste Oililta välitöntä sitoutumista vastuulliseen palmuöljyn hankintaan

Neste Oil on perunut vuonna 2007 antamansa julkisen sitoumuksen siirtyä käyttämään vain vastuullisesti tuotettua palmuöljyä vuoteen 2012 mennessä. WWF vaatii Neste Oilia ilmoittamaan, mihin mennessä kaikki yhtiön käyttämä palmuöljy on vastuullista ja kuinka yhtiö aikoo tavoitteen toteuttaa. WWF hyväksyy vain RSPO-sertifioitun palmuöljyn käytön ja vaatii, että palmuöljyä käyttävät yritykset sitoutuvat siirtymään siihen nopealla aikataululla. Unilever, maailman suurin palmuöljyn ostaja, on ilmoittanut käyttävänsä vain vastuullista palmuöljyä vuoteen 2015 mennessä. FinnWatch julkaisi raportin Neste Oilista ja palmuöljykyksymyksistä jo vuonna 2006.

Lue tiedote: http://www.wwf.fi/tiedotus/tiedotteet/tiedotteet_2009/vaatii_neste_oililta.html

Suomi vie ohjusteknologiaa Israeliin

Rauhanjärjestön selvityksessä Suomen tullihallituksen tietokannoista löytyi yli neljän miljoonan euron ohjusteknologiakauppa Israelin asevoimille. Puolustusministeriö kertoi kaupoissa olevan kyse suomalaisen Insta DefSec Oy:n panssarintorjuntaohjuksien alihankinnasta israelilaiselle Rafaelille. Rafaelin omistaa Israelin puolustusministeriö ja yrityksellä on yhteyksiä Israelin ydinaseohjelmaan. Tämän vuoden alkupuolella internetissä levisi yrityksen Bollywood-musiikkivideo, jolla se markkinoi ohjuksia Intiaan. Kauppojen ansiosta Suomi nousi Israelin toiseksi suurimmaksi ohjusteknologian toimittajaksi heti Yhdysvaltojen jälkeen.

Lue uutinen: <http://maailma.net/frameset/239321>

Veroparatiisien suoja kevenee joissakin maissa

Veroparatiisina tunnettu Liechtenstein poistaa lainsäädännöstään verojen välttelyn ja veropetoksen välisen eron. Myös Andorra on lisännyt pankkitoiminnan läpinäkyvyyttä. Oxfam on laskenut kehitysmaiden menettävän jopa 124 miljardia dollaria verotuloja vuodessa varojen veroparatiiseihin piilottamisen vuoksi. FinnWatchin helmikuussa Suomeen kutsuma yhdysvaltalainen Raymond Baker arvioi menetykset vielä suuremmiksi, 850-1000 miljardiksi. FinnWatchin Köyhiltä rikkaille -selvitys tarkasteli Fortumin, Keskon, Outokummun ja Wärtsilän veronmaksua. Niillä kaikilla on yhtiö tai yhtiöitä veroparatiiseissa.

Lue uutinen: <http://www.kepa.fi/uutiset/6971/>

Lue uutinen: <http://www.finnwatch.org/news/scripts/full-news.php?1233514860>

Stora Ensoon liitetyt maakiistat leviävät

Helsingin Sanomat kertoi huhtikuun lopussa, että eteläkiinalaisen Hepun kaupungin ympäristössä

asukkaat ovat menettäneet omia viljelysmaitaan, kun Stora Enso on ottanut maat käyttöönsä ja istuttanut tilalle eukalyptuspuita. Paikalliset asukkaat pitävät saamiaan korvauksia liian vähäisinä ja ovat suuttuneet käytetyistä pakkokeinoista. Yhden ihmisen raportoidaan jo kuolleen Kiinan maakiistoissa. Stora Enso joutui viime vuonna syytöksien kohteeksi myös Brasiliassa, kun se hankki maata puuviljelmilleen. FinnWatch julkaisi huhtikuussa Stora Enso etelän eukalyptysmailla -tausta-aineiston Brasilian maakiistoista.

Lue uutinen: <http://www.hs.fi/talous/artikkeli/Yksi+kuoli+Stora+Ensoon+liitettyss+%C3%A4+maakiistassa+Kiinassa/1135245562820>

Amerikkalaisjärjestöt aloittivat elektroniikkayhtiöihin kohdistuvan kampanjan Kongon konfliktimineraaleista

USA:n kansalaisjärjestöt ovat aloittaneet laajan elektroniikkayhtiöihin kohdistuvan Kongon demokraattisen tasavallan konfliktimineraaleihin liittyvän kampanjan. Ne haluavat yhtiöiden lisäävän tuotantoketjun läpinäkyvyyttä ja jäljittävän niiden tuotteissa käytetyt metallit kaivotasolle asti. Kampanjan sysäsi liikkeelle makeITfairin ja FinnWatchin julkaisemat raportit tinan ja muiden metallien kaivuusta elektroniikkaan. Kampanjaa koordinoi Enough-järjestö ja sen puolesta puhuvat useat julkkikset. Kampanja tullaan esittelemään myös presidentti Obaman tiimille.

Lue lisää: <http://www.raisehopeforcongo.org/>

LSE-selvitys: Brittiyritykset rikkovat ihmisoikeuksia kehitysmaissa

Brittiyritykset rikkovat jatkuvasti ihmisoikeuksia kehitysmaissa toimiessaan. Tämä ilmenee London School of Economicsin CORE-verkoston tilaamasta Reality of Rights -selvityksestä. Siinä käsitellään viittä eri esimerkkiä. Selvityksen mukaan paikalliset ihmisoikeusongelmat ovat sen luonteisia, että ne eivät tule ratkeamaan ilman, että eri maiden hallitukset tukevat kansainvälisten ihmisoikeusnormien vahvistamista ja yritys-, ihmisoikeus- ja ympäristökomission perustamista.

Lue lisää: <http://www.corporate-responsibility.org/>

Monikansallisten yritysten sääntelyelimen perustaminen esillä

Yksi OECDWatch-verkoston jäsen on ehdottanut YK:n rahoittaman monikansallisten yritysten sääntelyelimen (World Transnational Corporation Regulatory Authority) perustamista. Ehdotuksen mukaan sen tulisi olla itsenäinen ja sillä tulisi olla valtuudet tutkimusten suorittamiseen eri osapuolten pyynnöstä. Tavoitteena olisi varmistaa, että monikansalliset yritykset noudattavat olemassa olevia ihmis- ja työoikeus- sekä ympäristölakeja ja -sopimuksia. Sakkorangaistusten määrääminen voisi kuulua Kansainväliselle rikostuomioistuimelle, ja myös korruptoituneisiin hallituksiin tulisi voida kohdistaa sanktioita.

Lue työpaperi:

Globaalin rahtauksen pimeä puoli

Olli Tammilehdon uusin kirja Rahdin rikokset tutkii globaalia kuljetusketjua eri näkökulmista. Maapalloa kiertävää tavaravirtaa varten tarvitaan valtava koneisto, jonka ympäristövaikutukset ovat mittavat. Esimerkiksi Saksassa kuljetuksen infrastruktuuri vie viisi prosenttia maan pinta-alasta. Ympäristöä kuormittava tuotanto on siirretty rahtauksen avulla rikkaista maista köyhiin. Esimerkiksi Ruotsin, Ranskan ja Japanin hiilidioksidipäästöt kasvavat yli 10 prosenttia, kun otetaan huomioon

tuontitavaroiden valmistukseen liittyvät hiilidioksidipäästöt.

Lue lisää: <http://www.like.fi>

Mitä mieltä Suomen meppiehdokkaat ovat yritysten yhteiskuntavastuusta?

Äänestäjät voivat alkaa selvittää suomalaisten EU-parlamenttivaaliehdokkaiden mielipiteitä yritysten vastuullisuudesta, kaupasta, rahoitusmarkkinoiden sääntelystä ja EU-lobbauksen läpinäkyvyydestä. Kyse on laajasta projektista, jonka taustatyöhön on osallistunut yli 400 järjestöä eri maista, myös FinnWatch/Kristoffer Wilén. Sen sivuilta näkee, mitkä ehdokkaat ovat sitoutuneet mihinkin vaateisiin kuten vahvistamaan laillisia puitteita yritysten yhteiskuntavastuulle, EU:n sellaista kauppapolitiikkaa, joka asettaa taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden suuryritysten voittojen edelle, rahoitusmarkkinoiden sääntelyä, veronkierron lopettamista, korruption torjuntaa ja EU-lobbareiden pakollista rekisteröitymistä ja raportointivelvollisuutta. EU-rahoitteista hanketta vetävät ECCJ, (European Coalition for Corporate Justice), Alter-EU (Alliance for Lobbying Transparency and Ethics Regulation), Euroopan Attac-verkosto ja S2B (from Seattle to Brussels Network). FinnWatch on ECCJ:n jäsen.

Ehdokkaat löytyvät sivulta www.electioncampaign.eu